

Østfold ringmerkegruppe

Saksbehandler, innvalgstelefon

Gunnar Bjar, 69247120

Att. Rune Aae

Avslag på søknad om videre merking av skjeggmeis i Øra naturreservat 2021-2022

Statsforvalteren avslår søknaden om tillatelse til fortsatt ringmerking av skjeggmeis i Øra naturreservat. Vedtaket kan påklages til Miljødirektoratet.

Bakgrunn for saken

Vi viser til din søknad datert 27.08.2021 om tillatelse til fortsatt ringmerking av skjeggmeis på Øra i perioden 01.09.2021 – 31.03.2022.

I søknaden sies det bl.a.:

I disse to naturreservatene Øra og Skårakilen har NOF Østfold v/ undertegnede drevet et forskningsprosjekt på fuglearten skjeggmeis siden 2006 (tabell 1). Prosjektet har gitt mange interessante resultater, og inngår i et langsiktig overvåkingsprosjekt på arten. Prosjektet fokuserer på trekkbevegelser i relasjon til klimaendringer, overlevelse og bestandsforhold på denne spennende fuglearten, som er en god indikatorart på velfungerende økosystemer i naturtypen våtmark med takrørskog.

(...)

Ved Øra har vi Norges lengste tidsserie på skjeggmeisa, med data på populasjonens aldersstruktur, trekkforhold, overlevelse og fuglenes vektendringer over tid. Skjeggmeisa er en god indikator på områdets kvalitet da den er svært spesifikk i sitt habitatkrav. Arten krever velutviklet våtmark med tette takrørbestander, og er således svært sjelden i vårt land. Skjeggmeisene hekker kun et fåtall steder fra Svenskegrensen til Rogaland, og i kalde vintre kan nær hele bestanden forsvinne. Kun på lokalitetene med de aller beste kvalitetene for arten kan skjeggmeisene klare seg i vintre med langvarig kulde. Øra er en slik kvalitet, og herfra sprer fuglene seg ut etter kalde vintre til resten av landet. Derfor er det spesielt viktig at vi har kunnskap om fuglene i dette området.

(...)

Hvorfor er det spesielt viktig at vi har kunnskap om skjeggmeisa? Arten ble første gang observert i Norge i 1980, og førstehekkefunn ble gjort så sent som i 1992. Skjeggmeisene er trolig en av de mest klimapåvirkede fuglene vi har, og kan kun klare seg i takrørskoger. Vi ringmerker våre skjeggmeiser med fargeringer med en individuell kode som kan leses på avstand med kamera eller teleskop, og slik

kan vi følge individene over tid. Skjeggmeiser fra Øra er funnet i Akershus, Vestfold, Telemark, Agder, Rogaland og Sverige, og vi finner også skjeggmeiser fra disse områdene på Øra, samt fugler fra Danmark og Sverige.

Lovgrunnlag

Statsforvalteren er forvaltningsmyndighet for Øra naturreservat. Vi forvalter verneområdet etter en egen forskrift med bestemmelser som sier noe om formålet med vernet, og hvilke tiltak og aktiviteter som er tillatt, forbudt eller som krever tillatelse.

Naturreservatet ble opprettet 28.09.1979. Gjeldende verneforskrift ble vedtatt 16.04.2010. Formålet med vernet er å bevare et område med truet, sjelden og sårbar natur, og med særskilt betydning for biologisk mangfold, med spesielle naturtyper i form av et viktig våtmarksområde og strandenger med naturlig tilhørende plante- og dyreliv. Området utgjør en spesiell forekomst ved at det er et område med aktiv erosjon, massetransport og oppbygging av masser. I deler av området er formålet å bevare et verneverdig skogsområde i sin naturgitte tilstand.

I henhold til verneforskriften § 3 nr. 1 er vegetasjonen, herunder døde busker og trær, vernet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter og sopp (inkludert lav) eller deler av disse fra reservatet. Planting og såing av trær og annen vegetasjon er ikke tillatt.

I henhold til § 3 nr. 2 er dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, vernet mot skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Utsetting av dyr er ikke tillatt. Bruk av skytevåpen er forbudt. Hunder skal holdes i bånd i perioden f.o.m. 1. april t.o.m. 31. oktober.

I henhold til § 3 nr. 3 må det ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, gjerder, andre varige eller midlertidige innretninger.

I henhold til § 5 nr. 4 er all ferdsel innenfor to områder som på vernekartet er merket A og B, forbudt i periodene 01.04 - 15.07 og 15.08. - 30.09.

Statsforvalteren må vurdere søknaden etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen i verneforskriften § 8, jf. naturmangfoldloven (nml) § 48. Vi kan gi dispensasjon dersom tiltaket ikke er i strid med verneformålet og ikke vil påvirke verneverdiene nevneverdig eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Dispensasjonsmuligheten i nml. § 48 skal være en sikkerhetsventil, som skal fange opp uforutsette eller spesielle/særlige tilfeller. Hjemmelen skal ikke brukes til å utvide rammen for vernevedtaket ved at det rutinemessig gis dispensasjon til tiltak/aktiviteter som i utgangspunktet er forbudt. At vilkårene er oppfylt gir ikke krav på tillatelse. Det er opp til Statsforvalteren å vurdere om søknaden gir grunn til å gi dispensasjon fra verneforskriften i det enkelte tilfelle.

Det følger av nml. § 7 at prinsippene i lovens §§ 8-12 skal ligge til grunn som retningslinjer ved behandling av søknaden. Dette innebærer at kunnskapsgrunnlaget i saken skal være tilstrekkelig. I tillegg skal prinsippene om føre-var, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse og miljøforsvarlige driftsmetoder vurderes.

Statsforvalterens vurdering

I brev av 07.07.2020 ga vi tillatelse til fortsatt ringmerking av skjeggmeis for perioden 01.08.2020 - 10.04.2021. Vi skrev da bl.a. følgende.

Ringmerkingsprosjektet startet opp i 2006, da skjeggmeis var en relativt nyetablert art i norsk fauna. Øra og Skårakilen utgjorde ett av tyngdepunktene i den norske bestanden. Fylkesmannen i Østfold så det da som riktig å gi dispensasjon for ringmerking i reservatene for at man skulle kunne få mer kunnskap om artens forekomst i Norge, og ikke minst om trekkforhold. De første årene ble det ringmerket mange fugler årlig, men senere har ringmerkingsaktiviteten – og antall ringmerkede fugler – variert mye. Aktiviteten har i all hovedsak vært drevet av en enkelt person som har nedlagt en betydelig innsats.

Fylkesmannen fører en restriktiv praksis når det gjelder ringmerking i naturreservater. «Generell» ringmerking tillates normalt ikke, derimot gis det i en viss utstrekning dispensasjoner knyttet til konkrete prosjekter eller langsiktig overvåking. Skjeggmeis er nå en vel etablert art i Norge, og den begrunnelsen man hadde for å tillate ringmerking i reservatene i 2006, veier etter vår oppfatning ikke like tungt. På denne bakgrunn mener vi at det pågående ringmerkingsprosjektet i naturreservatene i Øra og Skårakilen bør avsluttes. Vi vil imidlertid tillate ringmerking ytterligere en sesong, fra høsten 2020 til våren 2021.

Under henvisning til dette skrev vi også at det ikke kunne påregnes dispensasjon for ytterligere forlengelse av prosjektet.

I årets søknad er overvåking vektlagt i argumentasjonen for fortsatt ringmerking, og skjeggmeis omtales bl.a. som klimaindikator. Skjeggmeisa lever i Norge i ytterkant av sitt utbredelsesområde, og klima (strengt vintre) anses som en viktig begrensende faktor for arten hos oss. Overvåking av effekter av klimaendringer har imidlertid ikke, slik vi har forstått tidligere søknader, vært et hovedformål med ringmerkingen.

Generelt vil overvåking av klimaeffekter kunne være aktuelt i verneområder. Vi kan imidlertid ikke pr. i dag se at klimaovervåking bør tillegges avgjørende vekt når det gjelder spørsmålet om det aktuelle prosjektet skal videreføres i reservatet. Valg av problemstillinger, arter og lokaliteter for klimaovervåking i verneområder bør skje etter en bredere vurdering i fagmiljøer som har ansvar for slik overvåking. Videre bør ansvaret for gjennomføringen legges til institusjoner som kan sikre kontinuitet over tid. Skjeggmeisprosjektet har vært og er fortsatt avhengig av en enkelt person, slik det bl.a. framgår av redegjørelsen i fjorårets søknad. Det gjør nødvendigvis prosjektet sårbart med tanke på en langsiktig kontinuitet.

Ringmerking utgjør – også når den utføres på en fagmessig måte – en forstyrrelse som i utgangspunktet er forbudt i reservatet. Det må derfor gjøres en løpende vurdering av nødvendighet/nytte veid opp mot miljøbelastningen. I denne vurderingen må det også tas hensyn til samlet belastning og presedens, jf. bl.a. naturmangfoldloven § 10. Dette er en av årsakene til at Statsforvalteren generelt har en restriktiv praksis når det gjelder å tillate ringmerking i verneområdene.

Etter en samlet vurdering opprettholder vi det standpunktet vi opplyste om i dispensasjonen som ble gitt i 2020, altså at skjeggmeisprosjektet på det nåværende tidspunktet ikke bør videreføres i naturreservatet.

Vi minner for øvrig om at det ble satt som et vilkår for dispensasjonen for 2020-2021 at det blir sendt en rapport som oppsummerer resultatene av ringmerkingen i perioden 2006-2021, innen utgangen av 2021.

Vedtak

Statsforvalteren avslår søknaden om ringmerking av skjeggmeis i Øra naturreservat i 2021-2022.

Klageadgang

Du kan klage på dette vedtaket til Miljødirektoratet innen tre uker, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Klagen skal sendes til Statsforvalteren. Klagen må inneholde opplysninger om hvilket vedtak som påklages, årsaken til klagen, hvilke endringer som ønskes og eventuelt andre opplysninger som kan ha betydning for vurdering av klagen. Partene i saken har adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter. Den som klager, kan be om at iverksettelsen av vedtaket utsettes.

Med hilsen

Karsten Butenschøn
seksjonssjef
Klima- og miljøvernavdelingen

Gunnar Bjar
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent